

8 Toplumsal Cinsiyet ve Sosyo-mekânsal Diyalektik

- Toplum ve mekân arasındaki diyalektik ilişki feminist coğrafyada kullanılan ilişki kavramı bakımından son derece önemlidir. Bu bağlamda özellikle toplum ve mekân arasındaki diyalektik ilişki ekseninde Henri Lefebvre'nin yazısı kritik derecede öneme sahiptir. Lefebvre, Marksist geleneği temsil eden bir Fransız düşünür ve entelektüeldir (Peet, 1998).
- Onun özellikle erken dönemindeki yazıları toplum ve mekânın diyalektik ilişkisine dair kanıtları oluşturur. Lefebvre, "La Révolution Urbaine" isimli kitabında mekânın kendisinin ve politik organizasyonunun toplumsal ilişkileri ifade ettiğini ama aynı zamanda bu ilişkilere dayalı olarak reaksiyon gösterdiğini tartışır (Lefebvre, 1970: 25; Soja, 1989, 81).

8 Toplumsal Cinsiyet ve Sosyo-mekânsal Diyalektik

- ▶ Başka bir ifadeyle Lefebvre, toplum ve mekânın karşılıklı ilişkilerin kurulduğu bir yapı içinde birlikte var olduklarını açık eder. Bu tartışma, beşeri coğrafyanın farklı alt disiplinlerinde çeşitli yansımalar bulur.
- ▶ Örneğin, kent coğrafyacıları kent coğrafyalarında meydana gelen değişimi araştırmak adına sosyo-mekânsal diyalektik kavramını kullanırlar (Knox ve Pinch, 2006 ve 2010; Fleetwood, 2009). Bu görüşe göre kentler, toplumların onları yaratmış olduğu mekânsal ifadeler/inşa edilmiş mekânlar olarak yorumlanır.

8 Toplumsal Cinsiyet ve Sosyo-mekânsal Diyalektik

- ▶ Kentlerin nasıl organize olduğu sosyo-ekonomik kontekste ve bu mekânlarda canlılığı devam eden toplumlara ait politik ideolojiler üzerinden yankı elde eder (Smith, 2005).
- ▶ Örneğın, toplumdaki sosyal eşitsizlikler çoğtu kez zengin ve yoksul komşuluk birimlerinin haritalandırılmasıyla mekân üzerinde temsil edilir. Daha zengin insanlar kentsel peyzajın çok daha iyi olduğu ve mali olarak bunun bedelini karşılayabildikleri bir çevrede yaşayıp altyapı ve hizmetlere kolayca ulaşabilirlerken, yoksul topluluklar marjinal bir çevrede yaşamak zorunda kalırlar (Smith, 2005).

8 Toplumsal Cinsiyet ve Sosyo-mekânsal Diyalektik

- ▶ Mekân ve toplum arasındaki diyalektik ilişki nedeniyle mekân, sırasıyla, önce toplum ve sonrasında da toplumsal ilişkiler üzerinden var olur. Örneğin mekân toplumsal eşitsizlikleri yeniden üretir. Smith'in (2005: 26) değindiği üzere "*...insanlara özgü toplumsal ilişkilerin icra edildiği mekân ve yerler basite indirgenebilecek taşıyıcılar değildir.*
- ▶ *Daha ziyade insanların yerleştikleri yerler onların yaşantılarının doğrudan ortaya çıktığı yerlerdir*". Bir başka anlatımla, hizmetlerin iyi sunulamadığı yerlere yerleşen yoksul insanlar varsılıklarıyla olanakları karşılayabilme yetisine sahip insanlar kadar erişim imkânına sahip olamayacaklardır.

8 Toplumsal Cinsiyet ve Sosyo-mekânsal Diyalektik

- ▶ Yoksul olan ve marjinal çevrelerde yaşayan insanlar risklere daha fazla maruz kalırlar bu nedenle. Kirliliğin oldukça fazla olduğu bir çevrede veya sağlık hizmetlerinin yeteri derecede sunulamadığı yerlerde yerel halk hastalıklara daha fazla maruz kalmakta ve yatkın olmaktadır (Smith, 2005).
- ▶ Örneğin, 19. yüzyılda San Fransisco'da çiçek hastalığı salgını (*smallpox epidemics*) ile ilgili yapılan çalışmada Craddock (1995) insanların zihnindeki zenofobik (*xenophobic*) bağlantıyla Çin mahallesinin hastalıklı bölge olarak anlam bulmasını göçmenler ve hastalık arasındaki ilişkide aramıştır. Bu örnekte Çin Mahallesi insanların zihninde hastalığın bulaşma (*place of contagion*) yeri olarak biçimlenmiştir (Anthamatten ve Hazen, 2010: 4).

8 Toplumsal Cinsiyet ve Sosyo-mekânsal Diyalektik

- ▶ Böylece mekân, toplumsal eşitsizliklerin üretildiği bir çevreyle buralarda yaşayan topluma bir etkide bulunur. Marjinal mekânlarda yaşayan yoksul insanlar kendi zararlarına olacak şekilde bu tür mekânlardan etkilenmektedir.
- ▶ Bu yapı ise bir taraftan sosyal eşitsizliği yeniden üretirken diğer taraftan buralarda yaşayan insanların yoksulluğunun sürmesini sağlamaktadır.

8 Toplumsal Cinsiyet ve Sosyo-mekânsal Diyalektik

- ▶ Beşeri coğrafyacılar mekânın toplumsal kimlikleri nasıl biçimlendirmekte ve yeniden üretmekte olduğunu da sorgulamaktadırlar (Smith, 2005). Yukarıda değinildiği üzere, mekânlar ve yerler onlara yüklenen anlamlarla doludur ve bu şekilde var olmaktadır.
- ▶ Yerler, kimlikleri barındırırlar ve insanlar spesifik yerleri kendi bireysel kimliklerini inşa ettikleri mekânsal-aidiyet duyumsaması üzerinden tanımlarlar (Smith, 2005).

8 Toplumsal Cinsiyet ve Sosyo-mekânsal Diyalektik

- ▶ Teorisyenler ise toplumsal olarak inşa edilmiş yerin kimliği ile insanların yaşadıkları çevrelerde toplumsal olarak inşa ettikleri kimlikler arasındaki bağıntılara önem verirler. Bu yolla mekânlarda insanların kimliğiyle yerlere ilişkin oluşturdukları kimlikler bir araya gelir ve önem arz eder.
- ▶ Feminist coğrafyacılar ise bu kavramayı toplumsal cinsiyetlenmiş kimliklerin inşası ile toplumsal olarak inşa edilmiş olan “kamusal” ve “özel”in arasındaki ilişkiye odaklanarak araştırmaya ve açıklamaya çalışmaktalar (Fleetwood, 2009).